

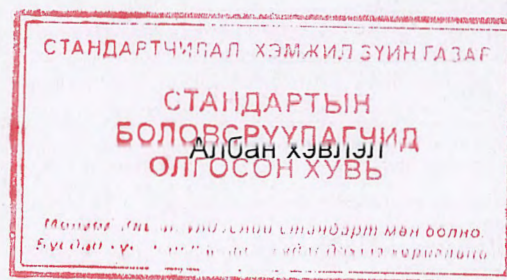

МОНГОЛ УЛСЫН СТАНДАРТ

**Хүүхэд асрах хувилбарт үйлчилгээнд
тавих нийтлэг шаардлага**

MNS 5852:2017

**Стандарт, хэмжилзүйн газар
Улаанбаатар хот
2017 он**

ӨМНӨХ ҮГ

Стандарт, хэмжилзүйн газар (СХЗГ) нь Олон улсын стандартчиллын байгууллагын жинхэнэ гишүүн бөгөөд үйл ажиллагааныхаа хүрээнд төрийн болон төрийн бус олон нийтийн байгууллагуудтай хамтран үндэсний стандарт боловсруулах ажлыг зохион байгуулдаг.

Улсын стандартын төсөл боловсруулах ажлыг холбогдох салбарын техникийн хороогоор дамжуулан гүйцэтгэдэг бөгөөд техникийн хороодоор хэлэлцэж дэмжсэн, зөвшилцөлд хүрсэн стандартын төслийг Стандартчиллын үндэсний зөвлөлийн хуралдааны тогтоолоор баталснаар улсын хэмжээнд хүчин төгөлдөр болно.

Энэхүү стандартыг НҮБ-ын Хүүхдийн эрхийн конвенц, НҮБ-ын "Хүүхдэд зориулсан халамжийн хувилбарт үйлчилгээ" (2007), НҮБХС "Moving forward: Implementing the Guidelines for the Alternative Care of Children" (2012), Хүүхдийн эрхийн тухай хууль (2016), Хүүхэд хамгааллын тухай хууль (2016)-ийн үзэл санаа, зөвлөмжид суурилан

- Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамны Хүн амын хөгжлийн газрын дарга С.Тунгалагтамир,

- ХНХЯ, Хүн амын хөгжлийн газар, Хүүхэд, гэр бүл, залуучуудын хөгжлийн хэлтсийн дарга Н.Баярмаа,

- Хүүхэд, гэр бүл, залуучуудын хөгжлийн хэлтсийн Хүүхдийн эрх, хөгжил, хамгааллын асуудал хариуцсан мэргэжилтэн Ж.Шийлэгпүрэв

- МУБИС-ын Нийгмийн ажил, арга зүйн тэнхмийн ахлах багш Х.Өлзийтунгалаг,

- МУБИС-ын Нийгмийн ажил, арга зүйн тэнхмийн багш М.Нямдорж,

- Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн газрын Хүүхэд хамгаалал хариуцсан мэргэжилтэн Г.Саранхүү,

- Өнөр бүл хүүхдийн төвийн Хүүхдийн хөгжил, хамгааллын хэлтсийн дарга Г.Ойнбаяр нар боловсруулж Нийгмийн хамгаалал, халамж үйлчилгээний стандартчиллын Техникийн хороо (ТХ 27)-гоор хэлэлцэж зөвшилцөлд хүрсэн болно.

Стандарт, хэмжил зүйн газар (СХЗГ)

Энхтайвны өргөн чөлөө 46 а

Шуудангийн хаяг:

Улаанбаатар-13343 ш/х-48

Утас:263860

Факс (976-11)458032

E-mail: standardinform@masm.gov.mn

www.estandard.gov.mn

www.masm.gov.mn

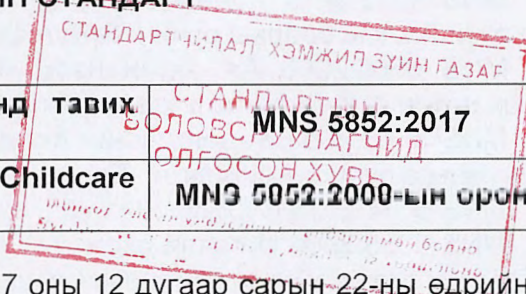
© СХЗГ 2017

“Стандартчилал, тохирлын үнэлгээний тухай” Монгол Улсын хуулийн дагуу энэхүү стандартыг бүрэн, эсвэл хэсэгчлэн хэвлэх, олшруулах эрх нь гагцхүү СХЗГ (Стандартчиллын төв байгууллага)-т байна.

МОНГОЛ УЛСЫН СТАНДАРТ

Ангилалтын код 03.080.99

Хүүхэд асрах хувилбарт үйлчилгээнд нийтлэг шаардлага	тавих	MNS 5852:2017
General Requirements for Alternative Childcare Services		MNS 5052:2000-ын оронд

Стандартчиллын үндэсний зөвлөлийн 2017 оны 12 дугаар сарын 22-ны өдрийн 49 дүгээр тогтоолоор батлав.

Энэхүү стандарт нь 2018 оны 01 дүгээр сарын 30-ны өдрөөс эхлэн хүчинтэй.

1 Зорилго

Энэхүү зорилго нь Монгол улсын нутаг дэвсгэр дээр хүүхэд асрах хувилбарт үйлчилгээнд тавих нийтлэг шаардлага, стандартыг тогтоож, мөрдүүлэхэд оршино.

2 Хамрах ба хэрэглэх хүрээ

Монгол улсын нутаг дэвсгэр дээр бүтэн өнчин, эрсдэлт нөхцөлд байгаа хүүхдийг асрах хувилбарт үйлчилгээ үзүүлж буй хувь хүн, гэр бүл, байгууллагуудын үйлчилгээг төлөвлөх, хэрэгжүүлэх, үнэлэх, хяналт тавих, үйлчилгээний зөвшөөрөл олгох болон цуцлахад ашиглана.

3 Норматив ишлэл

Энэ стандартын үзэл санаа нь Олон улсын болон Монгол улсын хэмжээнд баримталж буй дараах бодлогын баримт бичгүүдэд суурилсан бөгөөд эдгээрийг нэгэн адил дагаж мөрдөнө. Үүнд:

- Нэгдсэн Үндэсний Байгууллага (НҮБ) - ын Хүүхдийн эрхийн тухай Конвенци, 1990;
- НҮБ-ын Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрийн тухай Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын 182 дугаар конвенц;
- НҮБ-ын Хүүхдийн эрхийн тухай конвенцийн Хүүхдийг худалдах, хүүхдийн биеийг үнэлэх, хүүхдийг садар самуунд сурталчилахын эсрэг Нэмэлт протокол;
- НҮБ-ын Хүүхдийн эрхийн тухай конвенцийн Мэдээлэл хүргүүлэх журмын тухай Нэмэлт протокол;
- НҮБ-ын зөвлөмж "Хүүхдэд зориулсан халамжийн хувилбарт үйлчилгээ" 2007;
- НҮБ-ын "Эцэг эх, асран хамгаалагчийн хайр халамжаас гадуур амьдарч буй хүүхдэд үзүүлэх халамж, хамгааллын үйлчилгээний журам", 2007;
- Монгол улсын Хүүхдийн эрхийн тухай хууль, 2016;
- Монгол улсын Хүүхэд хамгааллын тухай хууль, 2016;
- MNS 5798:2008 "Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн асрамжийн үйлчилгээнд тавих нийтлэг шаардлага;
- MNS 5420:2011 Сургуулийн өмнөх боловсрол, Бага насны хүүхдийн хөгжил;
- MNS 6540:2015 Хүүхэд харах үйлчилгээний нийтлэг шаардлага;
- MNS 5742:2007 Номын сангийн орчны нөхцөл, үйл ажиллагаанд тавих шаардлага;
- MNS 6558:2015 Сургуулийн өмнөх боловсролын байгууллагын сургалтын орчин. Ерөнхий шаардлага;
- MNS 5260:2015 Эмийн санд тавих нийтлэг шаардлага

MNS 5852:2017

- MNS 4990:2015 Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл мэнд Хөдөлмөрийн эрүүл ахуй. Ажлын байрны орчин. Эрүүл ахуйн шаардлага.
- MNS 5566:2005 Аж ахуйн нэгж, байгууллага барилга байгууламжид гал унтраах анхан шатны багаж хэрэгслийн зайлшгүй байх шаардлага, норм
- MNS 5150:2002 Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, үйлдвэрлэлийн эрүүл ахуй. Цахилгааны аюулгүй ажиллагаа. Ерөнхий шаардлага
- MNS 6444:2014 Сургуулийн бүс. Техникийн ерөнхий шаардлага
- MNS 6055:2009 Иргэний барилгын төлөвлөтөд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний шаардлагыг тооцсон орон зай, орчин. Үндсэн шаардлага
- MNS 5682:2006 Авто замын байгууламж. Явган хүн, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан зам. Техникийн шаардлага
- MNS 6056:2009 Явган хүн, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан замыг төлөвлөх заавар
- MNS 900:2005 Ундны ус, эрүүл ахуйн шаардлага, түүнд тавигдах шаардлага
- MNS 5481-1:2005 Тэнэгрэлийн оношлогоо, эмчилгээ
- MNS 5481-3:2005 Оюуны хомсдолын оношлогоо, эмчилгээ
- MNS 5481-4:2005 Хоёр туйлт сэтгэл цочирдлын эмгэгийн оношлогоо, эмчилгээ
- MNS 5481-5:2005 Айдаст сэтгэл түгших эмгэгийн оношлогоо, эмчилгээ
- MNS 5481-6:2005 Биеийн хэлбэрийн эмгэгийн оношлогоо, эмчилгээ
- MNS 5481-7:2005 Хэт хөдөлгөөнтөх эмгэгийн оношлогоо, эмчилгээ
- MNS 6325:2012 Хүүхдэд зонхилон тохиолдох эмгэгийн үеийн эмчилгээний хоол

4 Нэр томъёо

Энэхүү стандартад хэрэглэсэн нэр, томъёог дор дурдсан утгаар ойлгоно. Үүнд:

4.1

Хүүхэд

Төрсөн цагаас нь эхлэн 18 нас хүрээгүй хүн бүрийг¹;

4.2

Бүтэн өнчин хүүхэд

Эцэг, эх нь тогтоогдоогүй, эсхүл эцэг, эх нь хоёул нас барсан, сураггүй алга болсон, эрхзүйн чадамжгүй, эцэг, эх байх эрхээ шүүхийн шийдвэрээр хязгаарлуулсан, хасуупсан бэл тухайн шийдвэр хүчин төгөлдөр байх хугацаанд, түүнчлэн эцэг тодорхойгүйн улмаас эхтэйгээ амьдарч байгаад эх нь нас барсан, гэр бүл салсны улмаас асрамждаа авсан эх (эцэг) нь нас барсан 18 хүртэлх насны хүүхдийг²;

4.3

Эрсдэлт нөхцөлд байгаа хүүхэд

Эрүүл мэнд, амь нас, аюулгүй байдал, хөгжих хэвийн орчин нь алдагдсан, эсхүл асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч, хууль ёсны төлөөлөгчгүй, эсхүл гамшиг, онцгой байдлын нөхцөлд байгаа хүүхдийг²;

4.4

Хүүхдийн оролцоо

¹НҮБ, Хүүхдийн Эрхийн Конвенц, 1990

²Нийгмийнхаламжийн тухай хууль, 2012

³Хүүхэд хамгааллын тухай хууль, 2016

Хүүхэд бүр мэдээлэл олж авах, өөрийгөө хөгжүүлэн хамгаалах, санаа бодлоо илэрхийлэх, дуу хоолойгоо хүргэх, гэр бүл, сургууль, олон нийтийн бүхий л орчинд өөрт хамаатай шийдвэр гаргахад хариуцлагатай оролцсоноор нийгмийн хөгжилд хувь нэмрээ оруулан, сайн сайхан хөгжлийг дэмжих байгууллага, хөдөлгөөн үүсгэх, нэгдэн орох эрх эдлэхийг;³

4.5

Хүүхэд асрах хувилбарт үйлчилгээ

Эцэг эхийн хайр халамжаас гадуур байгаа хүүхдэд урт болон богино хугацаагаар асрамж халамжийн үйлчилгээ үзүүлэх цогц арга хэмжээг⁴;

4.6

Хүүхэд асрах хувилбарт үйлчилгээ үзүүлэгч

Эрх бүхий байгууллагаас зохион байгуулсан сургалтанд хамрагдаж гэрчилгээ авсан, тусгай зөвшөөрөл, шийдвэртэй байгууллага, хувь хүн, гэр бүлийн гишүүдийг⁵;

4.7

Эрх бүхий байгууллага

Хүүхэд асрах хувилбарт үйлчилгээг төлөвлөх, хэрэгжүүлэх, хяналт тавих цогц үйл ажиллагааг эрхлэх гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага буюу Хүүхэд хамгааллын тухай хуулийн 18 дугаар зүйлд заасан төрийн захиргааны болон орон нутгийн байгууллага

4.8

Төрөл, садан хүний асрамж халамж

Асран хамгаалал, харгалзан дэмжлэг шаардлагатай хүүхдийг төрсөн ах, эгч торлийн болон садангийн хүний гэр бүл өөрийн гэр бүлдээ авч асран хамгаалах үйл ажиллагааг⁶;

4.9

Асралт гэр бүл

Хүүхдийг гэр бүлдээ авч асран халамжлахаар зөвшөөрч, тодорхой шалгуурын дагуу сонгогдон, эрхий бүхий байгууллагатай хүүхэд асран халамжлах гэрээ байгуулж, тэдний удирдлага, дэмжлэг, хяналтын дор хүүхдийг тодорхой хугацаагаар асран халамжилдаг гэр бүлийг;

4.10

Төвлөрсөн асрамж халамж

Эрх бүхий байгууллагын шийдвэрээр хувийн болон улсын асрамжийн газар гэр бүлийн орчинд дүйцэхүйц, бүлгийн зохион байгуулалтын хэлбэрээр төвлөрүүлэн асрамжлах үйлчилгээг;

4.11

Хамтарсан баг

Хохирогч, түүний гэр бүлийн гишүүнд эмнэлэгийн тусламж, сэтгэлзүй, нийгмийн халамж, хүүхэд хамгаалал, холбон зуучлах үйлчилгээг хамтран үзүүлэх сум, хорооны Засаг даргаар ахлуулсан зохион байгуулалтын хэлбэрийг⁷;

³Хүүхдийн асрамж, халамж, хамгааллын үйлчилгээнд тавих нийтлэг шаардлага

⁴НҮБ, Хүүхдэд зориулсан халамжийн хувилбарт үйлчилгээ, 2007

⁵Мөн тэнд

⁶Мөн тэнд

⁷ Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хууль, 2016

4.12

Нийгмийн ажилтан

Баг, хорооны, сургуулийн, нийгмийн халамжийн, эрүүл мэндийн, бусад салбарт ажиллаж байгаа нийгмийн ажил, үйлчилгээ, дэмжлэг үзүүлэх чиг үүрэг бүхий мэргэжилтэн, ажилтан, албан тушаалтныг;⁸

4.13

Амьжиргааг дэмжих зөвлөл

Хууль тогтоомжид заасны дагуу нийгмийн халамжийн үйлчилгээнд хамрагдах өрх, иргэнийг оновчтой сонгож, олон нийт, нийгмийн дэмжлэг тусалцааны төрөл хэлбэрийг сонгон, санал шийдвэрээ нийгмийн халамжийн үйлчилгээний байгууллагад уламжлах үүрэг бүхий орон тооны буюу зөвлөлийг;⁹

4.14

Асран халамжлах гэрээ

Эрх бүхий байгууллага болон орон нутгийн нийгмийн халамжийн асуудал хариуцсан төрийн байгууллага, төрөл, садан гэр бүл, асралт гэр бүлийн хооронд хүүхдийг асрах, хүмүүжүүлэх, хамгаалах, боловсрол олгох, эрүүл мэндийг хамгаалах зэрэг нөхцлүүд, эрх, үүрэг, тэтгэмжийн хэмжээ, гэрээ дуусгавар болох үндэслэл, үр дагавар зэргийг заасан тодорхой хугацаанд хийгдэх баримт бичгийг;

4.15

Хүүхэд хамгаалал

Хүүхэд бүрийг нийгмийн бүхий л орчинд аливаа дарамт, хүчирхийлэл, мөлжлөг, үл хайхрах явдлаас хамгаалахыг;¹⁰

4.16

Хүүхэд хамгааллын хариу үйлчилгээ

Эрсдэлт нөхцөлд байгаа хүүхдийг илрүүлэх, нөхцөл байдлын үнэлгээ хийх, аюулгүй байдлыг хангах, дэмжих, холбон зуучлах, нийгмийн харилцаанд дасган зохицуулах, гэр бүлд нь эргэн нэгтгэх үе шат бүхий үйл ажиллагааг;¹¹

4.17

Гэр бүлд нь эргэн нэгтгэх үйлчилгээ

Гэр бүлээсээ тусдаа амьдарч байгаа хүүхдийг өөрийн гэр бүлтэйгээ хамт амьдрах боломжоор хангахын тулд үзүүлж байгаа нийгмийн ажил, халамжийн үйлчилгээ;

4.18

Бие даан амьдрахад туслах дэмжлэг

Харгалзан дэмжигчийн асрамжинд юм уу төвлөрсөн асрамж халамжийн газарт амьдарч байгаа 14-өөс дээш настай хүүхэд залуусыг бие даан амьдрахад нь бэлтгэж, дэмжлэг үзүүлэх халамжийн үйлчилгээний нэг хэлбэр¹²;

4.19

Хувийн хэрэг

⁸Хүүхэд хамгааллын тухай хууль, 2016, 4.1.2

⁹Хүүхдийн асрамж, халамж, хамгааллын үйлчилгээнд тавих нийтлэг шаардлага

¹⁰Хүүхэд хамгааллын тухай хууль, 2016

¹¹Хүүхэд хамгааллын тухай хууль, 2016, 4.1.6

¹²НҮБ Хүүхдэд зориулсан халамжийн хувилбарт үйлчилгээ, 2007

Эцэг эхийн чиг үүргийг орлон гүйцэтгэж байгаа асран хамгаалагч, нийгмийн ажилтан, сэтгэлзүйчийн зүгээс хүүхдийн өсөлт хөгжил, зан төлөв, тулгарч буй асуудал, түүнийг шийдвэрлэхийн тулд хэрэгжүүлсэн үйл ажиллагааны өөрчлөлтийг хянах, хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөө, тайлан бүртгэх, хөтлөх, хянах баримт бичгийн бүрдлийг¹³;

4.20

Нөхцөл байдлын үнэлгээ

Үйлчлүүлэгч, хүүхэд, гэр бүлд тулгарсан бэрхшээлийг шийдвэрлэх арга замыг тодорхойлохын тулд уг асуудалд холбоотой хүчин зүйлсийг тэдний хувийн болон нийгэм, хүрээлэн буй орчныг хамруулан цогц байдлаар судлах аргыг;

4.21

Гэр бүлийн судалгаа

Эрх бүхий байгууллагаас хувь хүн, гэр бүлийн хүүхэд асрах орон байр, орчин нөхцөл, өрхийн орлогын түвшин, гэр бүлийн гишүүдийн амьдралын хэв маяг, зан үйл, сэтгэлзүйн байдлыг судалж, үйлчилгээ үзүүлэх шаардлага хангасан тухай дүгнэлт гаргасан цогц судалгааг;

5 Ангилал

Хүүхэд асрах хувилбарт үйлчилгээг үзүүлж буй орчноос хамааран дараах байдлаар ангилна.

5.1 Төрөл, садан хүний асрамж халамж

5.2 Асралт гэр бүлийн асрамж халамж

5.3 Төвлөрсөн асрамж халамж

6 Ерөнхий шаардлага

6.1 Хүүхэд асрах хувилбарт үйлчилгээ үзүүлэгчид тавих ерөнхий шаардлага

6.1.1 Хүүхэд асрах хувилбарт үйлчилгээг зөвхөн Монгол улсын иргэн үзүүлнэ.

6.1.2 Хүүхэд асрах хувилбарт үйлчилгээ үзүүлэх хувь хүн нь эрх бүхий байгууллагын шийдвэрээр эрх нь баталгаажсан, байгууллага нь тусгай зөвшөөрөлтэй байна.

6.1.3 Хүүхдийн эрхийн мэдээллийн санд бүртгэлтэй байна.

6.1.4 Үйлчилгээнд хамрагдаж байгаа хүүхдийн тухай мэдээллийг тухай бүрт шинэчлэнэ.

6.1.5 Хувь хүн, гэр бүлийн гишүүд, байгууллагын ажилтан, албан хаагчид нь хүүхдийн хөгжил, эрх, хүүхэд асрах, халамжлах, хамгаалах, хүмүүжүүлэх, эрүүл мэндийн анхан шатны тусламж үзүүлэх чиглэлээр эрх бүхий байгууллагын сургалтанд хамрагдаж гэрчилгээ авсан байна.

6.1.6 Хувь хүн, ажилтан, албан хаагчид нь мэргэжлийн байгууллагаар биеийн болон сэтгэцийн эрүүл мэндийн хувьд эрүүлг эдгээ тогтоолгосон байна.

6.1.7 Хувь хүн, ажилтан, албан хаагчид нь цагдаагийн байгууллагаар гэмт хэрэг, зөрчилд холбогдож байгаагүй, эцэг эх байх эрхээ хасуулах буюу хязгаарлуулж байгаагүйг тогтоолгосон байна.

6.1.8 Иргэний эрх зүйн бүрэн чадамжгүй буюу хязгаарлагдмал чадамжтай гэсэн шүүхийн шийдвэр гараагүй байна.

¹³Хүүхэд хамгааллын тухай хууль, 2016

MNS 5852:2017

6.1.9 Ашиг хонжоо олох эсхүл хүүхдийг ашиглах зорилго агуулаагүй байна.

6.1.10 Хүүхдийг хүлээн авах, хүүхэд амьдрах тав тухтай, шаардлага хангасан аюулгүй, орон байр, сууцтай байна.

6.1.11 Хүүхдийг хоол хүнс, хувцас болон бусад шаардлагатай зүйлсээр хангах санхүүгийн эх үүсвэр, нөөц боломжтой байна.

6.2 Хүүхэд асрах хувилбарт үйлчилгээнд тавих ерөнхий шаардлага

6.2.1 Хүүхэд бүрт дараах бичиг баримтыг заавал бүрдүүлнэ. Үүнд:

- a) Хүүхдийн төрсний гэрчилгээ;
- b) Иргэний үнэмлэх;
- c) Эрүүл мэндийн даатгалын дэвтэр;
- d) Эрүүл мэндийн карт /5 хүртэлх насны хүүхдэд дархлаажуулалтын дэвтэр
- e) Боловсролын гэрчилгээ;
- f) Сурагчийн хувийн хэргийн хуулбар;
- g) Хадгаламжийн дэвтэр;

6.2.2 Хүүхдийг боловсролын үйлчилгээнд бүрэн хамруулна.

6.2.3 Хүүхэд асрах хувилбарт үйлчилгээнд хамрагдаж байгаа хүүхэд бүрийн нас, бие, сэтгэхүйн хөгжилд тохирсон хүүхдийн хөгжлийн төлөвлөгөө гаргаж, эрх бүхий байгууллагатай хамтран ажиллана.

6.2.4 Хүүхдийн талаар аливаа шийдвэр гаргахад тэдний санал, оролцоог ханган ажиллана.

6.2.5 Хүүхэд бүрийн хөгжлийн онцлогийг харгалзан авъяас, сонирхлыг дэмжсэн үйл ажиллагаанд тогтмол хамруулна.

6.2.6 Хүүхдийн нэр төр, ялгаатай байдал, эрхэм чанарт хүндэтгэлтэй хандаж нууцыг хадгална.

6.2.7 Хүүхдэд осол гэмтэл, яаралтай тусламж, гэнэтийн эрсдэлт нөхцөл байдал тулгарсан тохиолдолд шуурхай арга хэмжээ авч, эрх бүхий байгууллагад мэдэгдэнэ.

6.2.8 Хүүхдийг ахуйн энгийн дадал, бие даан амьдрах, шийдвэр гаргах мэдлэг, ур чадварт сургана.

6.2.9 Хүүхэд орчиндоо дасан зохицох, бусадтай хамтран ажиллах, нийгмийн амьдралд оролцох чадвараа хөгжүүлэхэд тусална.

6.2.10 Хөгжлийн бэрхшээлтэй болон 3 хүртэлх насны хүүхдийн тусгай хэрэгцээний талаар мэдлэг туршлагатай, асаргаа сувилгаа үзүүлэх боломжтой, тохирох хэрэгсэл, орчныг бүрдүүлсэн байна.

6.2.11 Хүүхдийн боловсролын байгууллагатай холбоотой үйл ажиллагаанд түүний гэр бүлийг төлөөлөн ажиллана.

6.2.12 Эрх бүхий мэргэжлийн байгууллагаас өгсөн санал зөвлөмж, шаардлагыг биелүүлж, эргэж мэдээлдэг байна.

7 Хүүхэд асрах хувилбарт үйлчилгээний хүрээнд үзүүлэх нийгмийн үйлчилгээ

7.1 Эрүүл мэндийн үйлчилгээ

7.1.1 Хүүхдийг хүлээн авсан өдрөөс эхлэн эрүүл мэндийн бүрэн шинжилгээ, оношлогоонд хамруулж, мэдээллийг хувийн хэрэгт бүртгэнэ.

7.1.2 Хүүхдийг эрүүл мэндийн үзлэгт жилд 2-оос доошгүй удаа хамруулна.

7.1.3 Хүүхдийг товлот болон урьдчилан сэргийлэх вакцинжуулалтад хамруулна.

7.1.4 Хүүхдийн жин, өндөр, өвчин туссан байдал, эмчилгээ зэргийг хувийн хэрэгт заавал тэмдэглэнэ.

7.1.5 Хүүхдийг гэр бүлд эргэн нэгтгэх, хувилбарт үйлчилгээнд хамруулах, өөр байгууллагад шилжүүлэх тохиолдолд эрүүл мэндийн байдал, анхаарал халамжийн талаарх тусгай мэдээллийг хувийн хэрэгт заавал тэмдэглэнэ.

7.1.6 Мэргэжлийн эмч, мэргэжилтэнтэй хамтранажиллана.

7.1.7 0-18 насны хүүхдийг эрүүл мэндийн даатгалд хамруулна. 18 наснаас дээш залуучуудын эрүүлмэндийн даатгалыгтодорхой хугацаанд хариуцан ажиллана.

7.1.8 Осол гэмтэл, өвчлөлөөс өөрийгөө хамгаалах, анхан шатны тусламж үзүүлэх талаар насны онцлогт тохирсон сургалтыг төлөвлөгөө, хөтөлбөрийн дагуу зохион байгуулна.

7.1.9 Хүүхдэд нарийн мэргэжлийн оношлогоо, эмчилгээ шаардлагатай тохиолдолд мэргэжлийн байгууллагад хандаж, хамтран ажиллана.

7.1.10 Эрүүл мэндийн байдлаас шалтгаалан тусгаарлах арга хэмжээг авна.

7.1.11 Өсвөр насны охид хөвгүүдэд нөхөн үржихүйн эрүүл мэндийн талаар мэдээлэл өгч, боловсрол олгоно.

7.1.12 Яаралтай тусламжийн үйлчилгээ үзүүлэх эмийн сантай байх, эм бэлдмэлийг шаардлагахангасан нөхцөлд хүүхэд хүрэхгүй газархадгална.

7.2 Сурч боловсрох, хөгжихөд чиглэсэн үйлчилгээ

7.2.1 Хүүхэд бүрийг харьяа орон нутгийн цэцэрлэг, ерөнхий боловсролын сургуульд бүрэн хамруулна.

7.2.2 Хүүхдийн цэцэрлэг, сургуулийн эцэг эхийн хуралд сууж, хүүхдийн сурлага, хөгжил, төлөвшлийн талаар захирал, анги удирдсан багш, эмч, нийгмийн ажилтантай хамтран ажиллана.

7.2.3 Хүүхдийг хичээлийн хэрэгсэл, дүрэмт хувцсаар хангана.

7.2.4 Хүүхдүүдэд тэдний сонирхол, хобби, авъяас чадварт тулгуурлан ажил мэргэжлийн чиг баримжаа олгох ба мэргэжил сонголтод дэмжлэг үзүүлнэ.

7.2.5 Уур бухимдлаа хянах, сэтгэл хөдлөлөө зөвөөр илэрхийлэх, асуудлыг даван туулах ур чадварт сургана.

7.2.6 Сөрөг зан үйлтэй, хорт зуршилтай хүүхдэд нийгмийн ажлын болон сэтгэлзүйн сургалт, зөвлөгөө өгч, өөртөө туслах, дэмжих бүлэгт хамруулж, зэрэг зан үйлд сургана.

7.2.7 Хүүхэд өөрийгөө хайрлах, хүндэтгэх, өөртөө итгэлтэй, зэрэг хандлагатай байх чадварт сургана.

7.2.8 Хүүхэд эрсдэлтэй нөхцөл байдлыг мэдэрч, тусламж дэмжлэг хүсэх ур чадварыг эзэмшүүлнэ.

7.2.9 Хүүхдийг бие даан амьдрахад туслах, даан захицах болон өдөр тутмын онгийн дадал, ховшил озомших оургалтуудыг толовлогоотэйгээр зохион байгуулна.

7.2.10 12 наснаас эхлэн хүүхэд тус бүрт чиглэсэн бие даан амьдрах ур чадвар олгох тусгайлсан төлөвлөгөө гаргаж ажиллана.

7.2.11 18 насанд хүрсэн хүүхдийг их, дээд сургуульд суралцах, мэргэжлийн боловсрол эзэмшихэд зөвлөх, туслах чиг үүрэгтэй ажиллана.

7.2.12 18 насанд хүрсэн хүүхдийг бие даан амьдарснаас хойш тодорхой хугацаанд асран халамжлах буюу эргэх холбоотой ажиллана.

7.3 Нийгмийн халамжийн үйлчилгээ

7.3.1 Хүүхдийг эрүүл, аюулгүй орон байр, хоол хүнс, хувцас болон ахуйн хэрэглэлээр хангана.

7.3.2 Хүүхдийг тэтгэвэр, тэтгэмж, нөхөн олговор зэрэг нийгмийн халамжийн дэмжлэг, тусламжаа бүрэн авахад шаардлагатай баримт бичиг бүрдүүлэхтэй холбоотой үүсэх аливаа асуудлыг шийдвэрлүүлнэ.

7.3.3 Хууль тогтоомж, дүрэм журамд заагдсан тэтгэвэр, тэтгэмж, нөхөн олговрыг хүүхдийн нэр дээрх хадгаламжид байршуулж, хүүхдийг насанд хүрэхэд хүлээлгэн өгнө.

7.3.4 Хүүхдийг мөнгөн хуримтлал, хадгаламжтай холбоотой мэдээллээр хангана.

7.3.5 Хүүхдэд санхүүгийн боловсрол олгох, хэрэглээний мөнгө олгох, түүнийг зохицуулах боломж, нөхцлийг бүрдүүлнэ.

7.3.6 Хүүхдийг асрамж, халамжийн үйлчилгээнээс гарсан тохиолдолд орон нутгийн засаг захиргааны байгууллагад хүлээлгэн өгөх буюу 1 жил хүртэлх хугацаанд харилцаа холбоотой байж, дэмжин ажиллана.

7.4 Хүүхэд хамгааллын үйлчилгээ

7.4.1 Хүүхэдтэй зүй бус харилцах, хүүхдийн эсрэг хүчирхийлэл, үл хайхрах явдлаас урьдчилан сэргийлэх, нөхөн сэргээх, хамгаалах цогц үйлчилгээг үзүүлнэ.

7.4.2 Хүүхэдтэй харилцаа холбоо тогтоож, нөхцөл байдлын үнэлгээ хийн, хувийн хэрэг нээж, мэдээллийн нэгдсэн санд бүртгэнэ.

7.4.3 Нөхцөл байдлын үнэлгээнд суурилан шаардлагатай үйлчилгээг тодорхойлж, төлөвлөгөөг боловсруулна.

7.4.4 Хүүхдэд төлөвлөгөөний дагуу бусад мэргэжилтнүүд (эмч, сэтгэлзүйч, багш гэх мэт)-тэй хамтран үйлчилгээ үзүүлнэ.

7.4.5 Хүүхдэд шаардлагатай тохиолдолд мэргэшсэн байгууллагын үйлчилгээнд холбон зуучилна.

7.4.6 Хүүхдэд үзүүлсэн үйлчилгээ бүрт явцын болон үр дүнгийн үнэлгээ хийж, үйлчилгээг хаах, шаардлагатай тохиолдолд үйлчилгээг үргэлжлүүлнэ.

7.4.7 Хүүхэд хамгааллын чиглэлээр нийгмийн ажлын үйлчилгээ үзүүлэхдээ мэргэжлийн удирдлагаар хангагдан, зөвлөгөө, удирдамжавч ажиллана.

7.4.8 Хүүхдийг гэр бүлд нь эргэн нэгтгэх, бусад төрлийн үйлчилгээнд шилжүүлэхдээ хувийн хэргийг архивлаж, хуулбарыг хүлээн авагч байгууллагын хариуцсан мэргэжилтэнд хүлээлгэн өгнө.

7.5 Хууль эрх зүйн үйлчилгээ

7.5.1 Хүүхэд хууль тогтоомж, дүрэм журам, нийгмийн хэм хэмжээг дагаж мөрдөх ур чадвараа хөгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ.

7.5.2 Хүүхдийн гэрчилгээ, баримт бичиг, халамжийн үйлчилгээ авах, асран хамгаалах, харгалзан дэмжихтэй холбоотой маргаантай асуудлыг шүүх, захиргааны байгууллагаар шийдвэрлүүлнэ.

7.5.3 Хууль, эрхзүйн үйлчилгээг энэ чиглэлээр мэргэшсэн байгууллага, мэргэжилтнээс авахад холбон зуучилна.

7.5.4 Хүүхэд эрхзүйн бүрэн чадамжгүй буюу бие даан шийдвэр гаргах боломжгүй бол хүүхдийн хууль ёсны төлөөлөгч түүний өмнөөс хүүхдийн ашиг сонирхолд нийцсэн шийдвэр гаргана.

7.6 Хүүхдийг гэр бүлд нь эргэн нэгтгэх үйлчилгээ

7.6.1 Хүүхдийг гэр бүлд нь эргэн нэгтгэх бэлтгэл ажлыг хангасан байна.

7.6.2 Нөхцөл байдлын үнэлгээнд тулгуурлан эрх бүхий байгууллагын зөвшөөрлөөр хүүхдийг гэрбүлд нь эргэн нэгтгэнэ.

7.6.3 Хүүхдийг гэр бүлд нь эргэн нэгтгэхдээ асран хамгаалагчийн хүлээх үүрэг, хариуцлагыг гэрээгээр баталгаажуулна.

7.6.4 Хүүхдийг гэр бүлд нь эргэн нэгтгэсний дараа харъяа орон нутгийн засаг захиргааны анхан шатны байгууллагад хүлээлгэн өгч, 2 жил хүртэлх хугацаанд хамтарч ажиллана.

8 Төрөл, садан хүний асрамж халамжийн үйлчилгээнд тавих шаардлага

8.1 Эрх бүхий байгууллагад садан, төрлийнхөө хүүхдийг авч, асран халамжлах хүсэлт гаргаж, харьяалах аймаг, дүүргийн Засаг даргын шийдвэр гарсан байна. Энэ шийдвэр нь нөхцөл байдлын үнэлгээ, мэргэжлийн багийн дүгнэлтэд үндэслэсэн байна.

8.2 Хүүхдийн эрх ашигтай холбоотой асуудлаар аливаа шийдвэр гаргахдаа эрх бүхий байгууллагад заавал мэдэгдэнэ.

8.3 Эрх бүхий байгууллагын явцын үнэлгээнд жилд 2 - оос доошгүй хамрагдана.

8.4 Эрх бүхий байгууллагын зохион байгуулсан аргазүйн сургалтанд тогтмол хамрагдана.

8.5 Хүүхэд асран халамжлахтай холбоотой бэрхшээл үүсвэл холбогдох эрх бүхий байгууллагын нийгмийн ажилтан, сэтгэлзүйчдээс мэргэжил аргазүйн дэмжлэг авна.

9 Асралт гэр бүлийн асрамж халамжийн үйлчилгээнд тавих шаардлага

9.1 Асралт гэр бүлийн үйлчилгээг 30 - 55 хүртэл насны, Монгол улсын харьяалалтай гэр бүл үзүүлнэ.

9.2 Хүүхдийг асран халамжлах хүсэл эрмэлзэлтэй байна.

9.3 Улсаас үзүүлэх мөнгөн мөнгөн дэмжлэгээс хамааралгүйгээр гэр бүлийнхээ хэрэгцээг хангалттай хангаж чадах, тогтмол орлоготой байна.

9.4 Асрамж, халамждаа авах хүүхэдтэй чацуу буюу түүнээс бага насны хүүхэдгүй, асралт гэр бүлийн эх жирэмсэн биш байна.

9.5 Эрх бүхий байгууллагаас зохион байгуулсан үйлчилгээ үзүүлэх боломжит асралт гэр бүлийн судалгаанд хамрагдсан байна.

9.6 Эрх бүхий байгууллагад асралт гэр бүлийн үйлчилгээ үзүүлэх хүсэлт гаргаж, зөвшөөрөл авна.

9.7 Эрх бүхий байгууллагын сургалтанд хамрагдаж, үйлчилгээ үзүүлэх гэрчилгээ авсан байна.

9.8 Эрх бүхий байгууллагатай 1-ээс 24 сарын богино болон урт хугацааны хүүхэд асран халамжлах гэрээ байгуулна.

9.9 Хүүхдийг үйлчилгээнд хамруулах тохиолдол бүрт асран халамжлахгэрээ байгуулна.

9.10 Хүүхдийг өдөрт 3 - аас доошгүй удаа эрүүл, аюулгүйн шаардлага хангасан хоол хүнсээр хангана.

9.11 Эрх бүхий байгууллагатай хамтран ажиллаж, аргазүйн сургалтанд тогтмол хамрагдана.

9.12 Сар бүр ижил төрлийн үйл ажиллагаа явуулж буй гэр бүл, байгууллагын уулзалтанд хамрагдаж, туршлага солилцоно.

9.13 Асралт гэр бүлийн орчинд тавих шаардлага

9.13.1 Хүүхдийг тусдаа амрах хөнжил, цагаан хэрэглэл, хувийн эд зүйлсээ хадгалах шүүгээ, хичээл хийх ширээ, сандал, зэрэг бусад хэрэгсэлээр хангана.

9.13.2 Хүүхдийг хүлээн авах айлын гэр нь аюулгүй байдал, дулаан, ариун цэвэр, эрүүл ахуйн үндсэн шаардлагыг хангасан байна.

9.13.3 Ая тухтай, цэвэр, ус, гал, цахилгаан хүчдэл гэх мэт учирч болох эрсдлээс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ авсан байна.

9.13.4 Асран халамжлуулах хүүхдийн хоол тэжээл нь Монгол улсын хэмжээнд мөрдөгдөж буй стандартын дагуу, хүүхдийн бие бялдрын болоод оюун ухааны хэвийн хөгжлийг хангахуйц тэжээллэг чанарыг агуулсан байна.

9.13.5 Асран халамжлуулах хүүхэд сурч боловсрох, өөрийгөө хөгжүүлэх, тоглож наадах чөлөөт цагаа өнгөрүүлэх үйл ажиллагаанд оролцох боломжоор хангагдсан байна.

9.14 Асран халамжлуулах хүүхдийг бэлтгэхэд тавих шаардлага

9.14.1 Хүүхэд өөрийн амьдралын түүхийг мэддэг байна.

9.14.2 Хүүхэд асран халамжлах үйлчилгээ, үргэлжлэх хугацаа, үйлчилгээний ач холбогдлыг таньж ойлгосон байна.

9.14.3 Эрх бүхий орон нутгийн байгууллагаас хүүхдийн өдөр тутмын амьдралд нөлөөлөх асуудлаар санал бодлыг нь сонсох, үйлчилгээний талаар гомдол, мэдээлэл өгөх, хариу арга хэмжээ авах арга замын талаар мэддэг байна.

9.14.4 Хүүхдийг гэр бүлд байршуулахад өмнө хүүхдийг эрүүл мэндийн үзлэг, шинжилгээнд хамруулж, түүний эрүүл мэндийн байдал, сэтгэцийн эрүүл мэнд, цаашид эрүүл мэнд, сэтгэцийн эрүүл мэндийн үйлчилгээний хэрэгцээг тодорхойлж, төлөвлөсөн байна.

10 Төвлөрсөн асрамж, халамжийн үйлчилгээнд тавих шаардлага

10.1 Төвлөрсөн асрамж, халамжийн үйлчилгээ нь зохион байгуулалтын хувьд дараах хэлбэрүүдтэй байна.

- а) Гэр бүлтэй дүйцэхүйц орчинд (5 хүртэл хүүхэдтэй байна)
- б) Бүлгээр (8 - 10 хүүхэдтэй байна)

10.2 Эрх бүхий байгууллагаас үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөл авна.

10.3 Аливаа шашны үзэл баримтлалаас ангид байх бөгөөд шашны үзэл баримтлалыг дэмжсэн үйл ажиллагаа явуулахгүй байна.

10.4 Үйл ажиллагаа явуулах зориулалтын зай талбай бүхий байртай бөгөөд 1 өрөөнд амьдрах хүүхдийн тоо 4-өөс хэтрэхгүй байна.

10.5 Байгууллага 3 буюу түүнээс дээш жил тогтвортой үйл ажиллагаа эрхлэх санхүүгийн нөөцтэй байна.

10.6 Хүүхэд хамгааллын жишиг баримт бичигт нийцүүлэн гаргасан Хүүхэд хамгааллын дүрэмтэй байна.

10.7 Хүүхдэд үйлчилгээ үзүүлж буй мэргэжилтнүүд нь үйлчилгээний чиг үүрэг тодорхой, гүйцэтгэлийн шалгуур үзүүлэлт бүхий ажлын байрны тодорхойлолттой байна.

10.8 Гамшиг, онцгой нөхцөл байдлын үеийн болон яаралтай тусламжийн төлөвлөгөө, үйл ажиллагааны төсөвтэй байна.

10.9 Хүүхдийг хүлээн авахдаа батлагдсан нөхцөл байдлын үнэлгээний маягтыг хөтөлж, хувийн хэрэг нээнэ. Хүүхдийн хувийн хэрэгт дараах үйлчилгээний баримт бичгийг заавал багтаасан байна. Үүнд:

- a. Хүүхдийн талаарх ерөнхий мэдээлэл агуулсан цээж зураг бүхий товч анкет;
- b. Үйл явцынтэмдэглэлүүд;
- c. Нөхцөл байдлын үнэлгээний дүгнэлт;
- d. Хүүхэд, хүүхдийн гэр бүл, асран хамгаалагчидтай хийсэн уулзалт, ярилцлагын тэмдэглэл;
- e. Нийгмийн ажилтан, сэтгэл зүйч, эмчийн мэргэжлийн дүгнэлт, үнэлгээний эх хувь;
- f. Хүүхэд, гэр бүлтэй ажиллах төлөвлөгөө;
- g. Төлөвлөгөөний үр дүнгийн талаарх тэмдэглэлүүд;
- h. Хүүхдийн болон хүүхдийн гэр бүлийн талаар гаргасан шийдвэрүүд;
- i. Бусад

10.10 Хүүхдийн хувийн хэргийг тогтмол шинэчилж, хүүхдийн талаар мэдээллийн нууцлалыг хадгалах үүднээс цоожтой шүүгээнд хадгална.

10.11 Цахим архивтай байна.

10.12 Хүүхдэд дараах үйлчилгээнүүдийг хүргэнэ. Үүнд:

- a. Хүүхдийг дасан зохицоход чиглэсэн сургалт болон бусад шаардлагатай арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.
- b. Хүүхдийг гэр бүлд нь эргэн нэгтгэх, садан, төрлийн болон асралт гэр бүлийн үйлчилгээнд шилжүүлэхдээ хүүхдийн хувийн хэргийг архивлана.

10.12 Байгууллага дараах тайлан мэдээг тогтмол тайлагнана. Үүнд:

- a. Хүүхдийн эрхийн хэрэгжилт, хүүхэд хамгааллын үйлчилгээ, тухайн жилд хэрэгжүүлсэн ажлын талаар жилд нэгээс доошгүй удаа олон нийтэд нээлттэй тайлагнана.
- b. Үйл ажиллагааны тайланг сар, улирал, хагас, бүтэн жилээр эрх бүхий төрийн захиргааны байгууллагад хүргүүлнэ.
- c. Санхүүгийн тайлан мэдээг Монгол улсын хууль, тогтоомжийн дагуу нутаг дэвсгэрийн харъяа татварын албанд хүргүүлнэ.
- d. Байгууллагад орж ирсэн аливаа хандив, тусламж, өглөг, мөнгөн хөрөнгийн талаарх мэдээг сар бүрийн тайлан мэдээнд тусгана.
- e. Жилд 1 удаа хяналт, шинжилгээ, үнэлгээ, аудит хийлгэнэ.

11 Хүний нөөцөд тавих шаардлага

11.1 Тухайн байгууллагын удирдлага Монгол улсын иргэн, ажилтнуудын 90-ээс доошгүй хувь нь Монгол улсын иргэн байна.

MNS 5852:2017

11.2 Байгууллага нь мэргэжлийн нийгмийн ажилтан, сэтгэлзүйч, багш, эмч, эрүүл ахуйч, тогооч, жолоочтой байх бөгөөд хөдөлмөрийн гэрээ, ажлын байрны тодорхойлолттой байна.

11.3 Байгууллагын удирдлага, удирдах ажилтан нь ажилтан албан хаагчидтай садан, төрөл гэр бүлийн холбоо хамааралгүй байна.

11.4 Удирдах албан тушаалтан нь нийгэм, хүмүүнлэгийн дээд боловсролтой, нийгмийн ажил, удирдахуйн ухаанаар мэргэшсэн, хүүхдийн байгууллагад 5-аас доошгүй жил ажилласан туршлагатай байна.

11.5 10 хүртэлх хүүхдэд мэргэжлийн нийгмийн ажилтан нэг байна.

11.6 40 хүртэлх хүүхдэд мэргэжлийн сэтгэлзүйч нэг байна.

11.7 Гурав хүртэлх насны 10 ба түүнээс дээш хүүхэдтэй, 4-өөс дээш насны 30 ба түүнээс дээш хүүхэдтэй байгууллагад байнгын эмч ажиллана.

11.8 Жолооч нь D ангилалын мэргэжлийн үнэмлэхтэй, 5-аас дээш жилийн ажлын туршлагатай байна.

11.9 Байгууллагын ажилтан, албан хаагчдыг нийгмийн даатгалд заавал хамруулна.

11.10 Бүх ажилтан, албан хаагчдыг жилд 2 удаа эрүүл мэндийн үзлэгт хамруулна.

11.11 Бүх ажилтан, албан хаагчдаа эрх бүхий байгууллагын мэргэшүүлэх сургалтанд жилд 2 удаа хамруулна. Үүнд:

- a. Хүүхдийн хөгжил
- b. Хүүхдийн эрх, хамгаалал
- c. Хүүхэдтэй ажиллах аргагүй
- d. Эрүүл мэндийн анхан шатны сэхээн амьдруулах тусламж
- e. Стресс менежмент

12 Барилга, байгууламж ба орчинд тавих шаардлага:

12.1 БНБД 11-01-98 “Зураг, төсөл боловсруулах, зөвшөөрөлцөх, батлах дүрэм”-д заасан шаардлагыг хангасан байна.

12.2 БНБД 13-04-03 “Барилга байгууламж, инженерийн шугам сүлжээний засвар эдэлгээний хугацаа”-ны жишиг нормыг баримтлана.

12.3 БНБД 21-01-02 “Барилга байгууламжийн галын аюулгүйн байдал”, БНБД 21-04-05 “Барилга байгууламжийн гал унтраах автомат төхөөрөмж, дохиоллын хэрэгсэл” дүрмийн дагуу галд тэсвэрлэлтийн 2-р зэргийн материал ашигласан байна.

12.4 БНБД 31-101-04 “Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан барилгын төлөвлөлтийн гарын авлагын шаардлага”-ыг хангасан байна.

12.5 Барилгын хана, үндсэн эд ангид орон нутгийн материалыг ашиглан барих нөхцөлд аймаг, хотын барилга, техник хяналтын байгууллагаас дүгнэлт гаргуулсан байна.

12.6 Ус, агаар, газрын хөрс нь үйлдвэр, ахуйн хаягдал, химийн бодисын бохирдолгүй байна.

12.7 Баар, цэнгээний болон олон нийтийн үйлчилгээний газраас 500 метрээс доошгүй зайд байрлана.

12.8 Шатахуун түгээх станцаас 2 км-ээс доошгүй зайд оршино.

12.9 Цахилгаан, холбоо харилцаа, дэд бүтэц хөгжсөн, нийгмийн үйлчилгээнд хамрагдах боломжтой төв суурин газрыг түшиглэнэ.

12.10 Үерийн хамгаалалт болон хальтиргааны аюулгүй байдлыг хангасан байна.

12.11 Орчин тойрноо моджуулж, зүлэгжүүлсэн байна.

12.12 Зүлэгжүүлээгүй хэсэгт хүүхэд тоглох, эрүүл агаарт зугаалах, амарч суухад зориулан замыг цементлэх буюу чулуу тоосго шигтгэх, хөрсийг дагтаршуулах зэргээр засч, замын дагуу 50 метр тутамд сандал, хогийн сав зэргийг байрлуулна.

12.13 Гадаа тоглоомын талбайн хэмжээ 30 м-ээс доошгүй байх бөгөөд хөдөлгөөнт тоглоомоор хангасан байна.

12.14 Нэг хүүхдэд ноогдох унтлагын өрөөний талбайн хэмжээ 5 м²-аас доошгүй буюу нэг өрөөнд 4 хүүхэд байна. Хүүхдүүдийг эрэгтэй, эмэгтэй хүйсээр нь тусдаа өрөө, давхарт байрлуулна.

12.15 Багш, ажилчдад зориулсан амралтын өрөөтэй байна.

12.16 Хүүхдийн тоглоом, амралтын өрөөний талбайн хэмжээ 20 м²-ээс доошгүй байна.

12.17 Номын сан, уншлагын танхим болон биеийн тамирын танхимтай байх бөгөөд талбайн хэмжээ нь 20 м²-ээс доошгүй байна.

12.18 Хүүхдийн нас, хөгжлийн онцлогт тохирсон ор, ширээ сандал болон хүүхэд бүрт эд зүйлсээ хадгалах боломжтой шүүгээ, ахуйн хэрэглэлээр хангасан байна.

12.19 Халуун хүйтэн усаар хангагдсан, бохирын ус зайлуулах инженерийн шугамд холбогдсон буюу зөөврийн усан хангамжтай нөхцөлд нам даралтын зуухаар халаах эрүүл ахуйн шаардлага хангасан халуун хүйтэн усан сантай байна.

12.20 Хүүхдийн нас, хүйсийн онцлогт тохирсон ариун цэврийн өрөө, шүршүүрийн өрөөтэй байна. 10 хүүхдэд нэг шүршүүр, 6 эмэгтэй, 10 эрэгтэйд тус бүр нэг суултууртай байна.

12.21 Ажилтнуудад зориулсан ариун цэврийн өрөө, шүршүүрийн өрөөтэй байна. Өрөө, тасалгаа нь 20 °C хэмээс доошгүй хэмийн дулаантай байна.

MNS 5852:2017

12.22 Өрөө, тасалгаа нь агаарын хэвийн солилцоог хангах ердийн болон механик салхивчтай байна.

12.23 Гал зуухны өрөө нь хөргөх төхөөрөмжөөр хангагдсан байна.

12.24 Хүүхэд байрлах өрөө, коридорыг байгалийн болон, ердийн гэрэлтүүлэгтэй байхаар төлөвлөнө.

12.25 Гадна талбайг гэрэлтүүлгээр хангасан байна.

12.26 Архивын өрөөтэй байна.

12.27 Халдварт өвчний сэжиг илрэх үед тусгаарлах өрөөтэй байна.

13 Цэвэрлэгээ, ариутгал, засвар үйлчилгээ

13.1 Жилд нэг удаа 7-гоос 10 хоног түр хугацаагаар хааж шохойдох, будах, хөгц, мөөгөнцөртсөн хэсгийг ариутгах, хортон шавж, мэрэгчдийг устгах зэрэг урсгал засварыг хийнэ.

13.2 Хүүхэд байрлах, ариун цэврийн, хоолны өрөө тус бүрийн цэвэрлэгээний алчуур, хэрэгсэл тус тусдаа байна.

13.3 Чийгтэй цэвэрлэгээг өдөрт 3 удаа, их цэвэрлэгээг 7 хоногт 1 удаа хийнэ.

13.4 Бие засах газар (жорлон), халуун усны өрөө болон хатуу, шингэн хог хаягдлын савыг ариутгалын бодисоор 7 хоногт 2 удаа ариутгана. Хог хаягдлын хуулийг мөрдөж ажиллана.

14 Хориглох зүйл

Хувь хүн, гэр бүл, байгууллага, ажилтан, албан хаагчид хүүхдийн эрхийг зөрчсөн дараах үйлдлийг хориглоно.

Үүнд:

14.1 Эрх бүхий байгууллагын дүгнэлтэд үндэслэсэн аймаг, дүүргийн засаг даргын захирамжгүй хүүхдийг асрамж халамжийн үйлчилгээнд хамруулахыг хориглоно.

14.2 Хүүхдийн эсрэг хүчирхийллийн бүх хэлбэрийг хориглоно.

14.3 Хүүхдийг ялгаварлан гадуурхахыг хориглоно.

14.4 Хүүхдээр хүнд хөдөлмөр эрхлүүлэх, хөдөлмөрийн мөлжлөгт өртүүлэхийг хориглоно.

14.5 Хүн худалдаалах гэмт хэрэг, бэлгийн мөлжлөгт өртүүлэхийг хориглоно.

14.6 Хүүхдэд аливаа шашны зан үйлийг сурталчилах, мөрдөхийг тулган шаардахыг хориглоно.

14.7 Гаж нөлөөтэй зуршилд сургах, уруу татахыг хориглоно.

14.8 Хүүхдийн хувийн мэдээллийг зөвшөөрөлгүй олон нийтэд мэдээлэх, зарлахыг хориглоно.

14.9 Хүүхдэд хүчирхийллийн шинжтэй шийтгэлийн арга хэмжээ хэрэглэхийг хориглоно.

14.10 Холбогдох эрх бүхий байгууллагын зөвшөөрөлгүйгээр хүүхдийг бусдын асрамж, халамжинд шилжүүлэхийг хориглоно.

14.11 Хүүхдийн мөнгөн хуримтлалыг зөвшөөрөлгүйгээр, хууль бусаар ашиглах, хэрэглэхийг хориглоно.

ТӨГСӨВ.

1912

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

REPORT OF THE PHYSICS DEPARTMENT

FOR THE YEAR 1912

5
11

11
12